

MYNDIGHETEN FÖR
DIGITAL FÖRVALTNING
Agency for Digital Government

Öppna datalagen

praktisk tillgänglighet och öppenhetens begränsningar

Ulrika Domellöf Mattsson, Digg

Från god datahantering till öppen och säker återanvändning av forskningsdata

- Vad innebär tillgänglighet i praktiken?
- Hur skiljer sig öppen publicering från att lämna ut data efter begäran?
- Vilka begränsningar av öppenheten är nödvändiga?

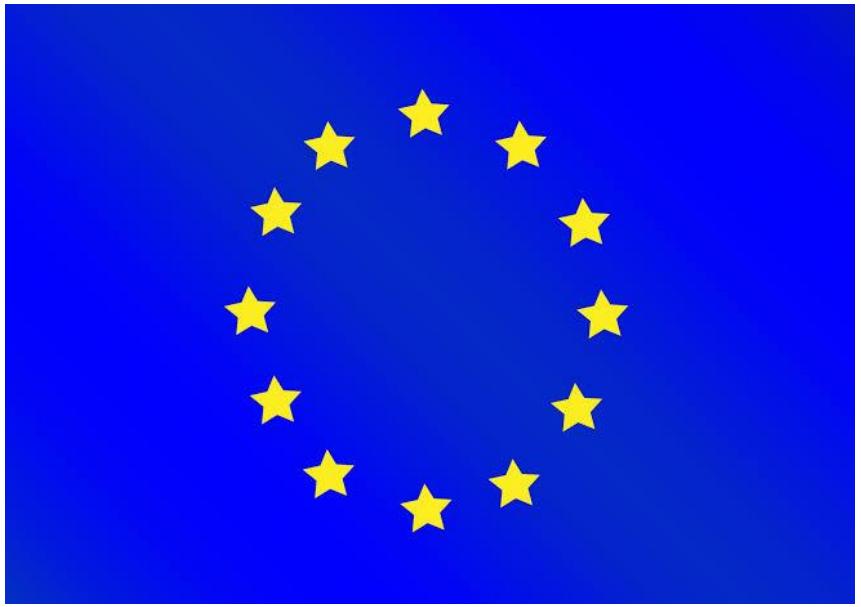

Digitaliseringsstrategin: offentliga data ska komma till större nytta

- Data är ett horisontellt område i digitaliseringsstrategin 2025–2030.
- Offentliga data ska bidra till innovation, transparens och effektivitet.
- Tillgång, kvalitet och möjligheten att kombinera data behöver stärkas.
- Strategin lyfter fram Sveriges dataportal och publicering av efterfrågade datamängder.

EU-perspektivet: data ska kunna användas över gränser

- Öppna datalagen bygger på EU:s öppna data-direktiv.
- Direktivet ska underlätta återanvändning av offentliga data.
- Medlemsstaterna ska främja öppen tillgång till offentligfinansierade forskningsdata.
- Dataförvaltningsförordningen innehåller regler för användning av vissa skyddade data.
- Digital Omnibus: förslag om att samla reglerna om vidareutnyttjande av offentliga data i EU:s dataförordning.

Värdefulla datamängder – särskilda krav på tillgänglighet

- EU har pekat ut vissa datamängder med stor samhällsnytta.
- De finns inom sex områden: geodata, jordobservation och miljö, meteorologi, statistik, företag och företagsägande samt mobilitet.
- Grundkraven är avgiftsfrihet, maskinläsbara format och åtkomst via API samt, där det är relevant, samlad nedladdning.
- De kan vara viktiga resurser att återanvända i forskning och är uppmärkta som värdefulla datamängder på Sveriges dataportal.

Öppna datalagen: vad behöver vi reda ut?

Två frågor behöver besvaras:

1. Får eller ska vi ge tillgång till uppgifterna?
2. Vilka krav gäller när vi tillgängliggör dem för vidareutnyttjande?

Lagen innehåller bland annat regler om:

- format och metadata
- användningsvillkor

Vilka forskningsdata omfattas av öppna datalagen?

Med forskningsdata avses i öppna datalagen data som:

- helt eller delvis har finansierats med offentliga medel,
- har samlats in eller tagits fram inom vetenskaplig forskning,
- görs direkt tillgängliga för återanvändning via en dataplattform som är öppen för allmänheten.

Lag (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data

Vad behöver användaren för att kunna använda data?

- En beskrivning som gör data lätta att hitta.
- Tillgång utan individuell tillståndsprövning när data är öppna.
- Användbara format och begriplig dokumentation.
- Information om kvalitet och kända begränsningar.
- Tydlig rättighetsmärkning eller öppen licens.

Dataförvaltningsförordningen: när data behöver skyddas

- Vissa skyddade data kan användas under särskilda villkor.
- Tillgång kan exempelvis ske i en säker behandlingsmiljö.
- Reglerna upphäver inte sekretess eller dataskydd.
- Enligt Diggs uppfattning omfattas universitetens forskningsverksamhet av reglerna.
- I ett regeringsuppdrag i våras föreslog Digg utveckling av gemensamma förmågor för säker användning av data, bland annat enligt principen compute-to-data.

Förslag på samverkansstruktur och tjänster för data och AI | Digg

Hur avgör vi vilka begränsningar som behövs?

Fråga er:

- Vad behöver vi skydda och varför?
- Vilka delar av materialet berörs?
- Kan vi publicera ett urval eller en bearbetad version?
- Kan användning ske med särskilda skyddsåtgärder?
- När behöver bedömningen göras om?

God datahantering börjar i den egna verksamheten

Ni behöver veta:

- vilka data ni har och vem som ansvarar,
- vad uppgifterna betyder och hur de har tagits fram,
- vilken kvalitet och vilka skyddsbehov de har,
- vilka rättigheter och villkor som gäller,
- hur data ska göras tillgängliga och hållas användbara över tid.

Interoperabilitet

Data ska kunna förstås och användas tillsammans

J Juridisk

Vad får vi göra med data?

Lagar, rättigheter och villkor

O Organisatorisk

Hur arbetar vi tillsammans?

Ansvar, roller och arbetssätt

S Semantisk

Förstår vi uppgifterna på samma sätt?

Definitioner, begrepp och informationsmodeller

T Teknisk

Kan systemen samverka?

Format, gränssnitt och protokoll

Fyra perspektiv som behöver fungera tillsammans

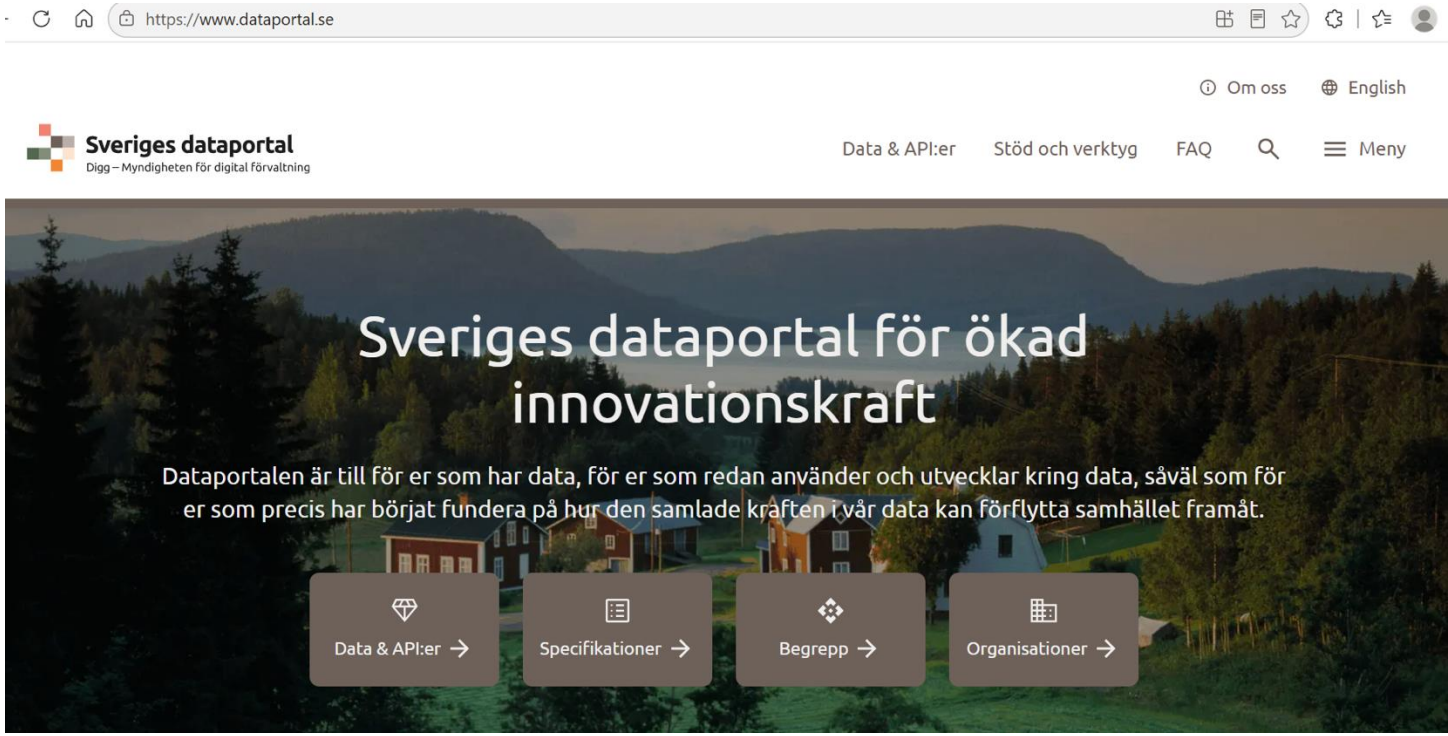
Interoperabilitet

- Data ska kunna förstås och kombineras med bibehållen betydelse och användbarhet.
- Interoperabilitetslagen ska göra offentlig förvaltning mer effektiv.

  Lag (2026:1379) om interoperabilitetskrav för datadelning inom den

  offentliga förvaltningen
- Lagen gäller datautbyte och annan datadelning som sker återkommande eller i större omfattning inom offentlig förvaltning.
- Digg implementerar stöd för att beskriva och återanvända informationsmodeller och dess delar (INSPEC) på Sveriges dataportal.

Sveriges dataportal

- Samlar beskrivningar av data från olika verksamheter och områden.
- Hjälper andra att hitta era data
- Gör forskningsdata sökbara tillsammans med andra offentliga data.
- Visar innehåll, ansvarig organisation och vägen till åtkomst.
- Forskningsdata från SND finns på portalen sedan 2023.

Tips: gör det enklare att hitta och använda er data

- Publicera data som kan vara öppna innan någon behöver begära dem.
- Prioritera data som ofta efterfrågas.
- Gör dem begripliga och lätta att hitta och använda.
- Motivera nödvändiga begränsningar och undersök andra former av åtkomst.
- Tydliggör ansvar för publicering och fortsatt förvaltning.

Vad kan motivera begränsad öppenhet?

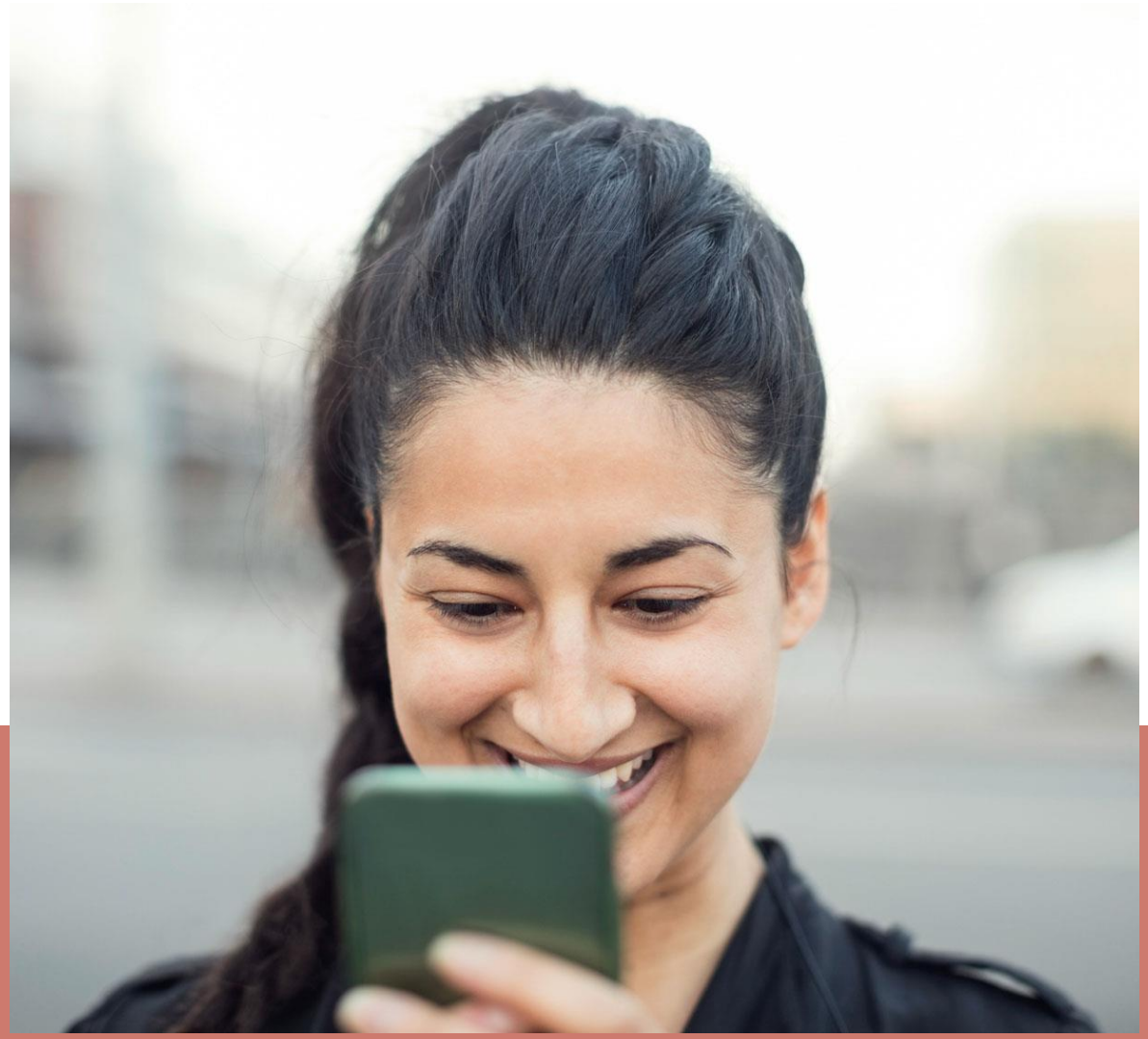
- Skydda det som behöver skyddas: sekretess, personuppgifter, säkerhet och andras immateriella rättigheter.
- Begränsa utifrån det konkreta behovet: undersök om delar kan öppnas eller användning ske under kontrollerade former.
- Skilj skyddsbehov från praktiska hinder: brist på dokumentation, resurser eller tekniskt stöd behöver hanteras i verksamheten.
- Motivera begränsningarna och följ upp dem över tid.

Kontakt

Telefon: 0771-11 44 00, vardagar 09-12

E-post: info@digg.se

digg.se